

DOI: <https://doi.org/10.31318/978-966-7357-70-2-224>

Олександр Янчуков

*викладач кафедри фундаментальних та професійно орієнтованих дисциплін
Олександрійського фахового коледжу культури і мистецтв;
аспірант кафедри інформаційної діяльності та зв'язків з громадськістю
Київського національного університету культури і мистецтв*

*Науковий керівник – Т. В. Новальська, доктор історичних наук, професор,
професор кафедри інформаційної діяльності та зв'язків з громадськістю
Київського національного університету культури і мистецтв
(Київ, Україна)*

Радіон Шепелєв

здобувач освіти Олександрійського фахового коледжу культури і мистецтв

*Науковий керівник – О. М. Янчуков, викладач кафедри фундаментальних та професійно
орієнтованих дисциплін Олександрійського фахового коледжу культури і мистецтв
(Олександрія, Україна)*

Oleksandr Yanchukov

*Lecturer of the Department of Fundamental and Professionally Oriented Disciplines
of the Olexandria Professional College of Culture and Arts;
Postgraduate student of the Department of Information Activities and Public Relations
of the Kyiv National University of Culture and Arts
Scientific supervisor – T. V. Novalska, Doctor of Historical Sciences, Professor,
Professor of the Department of Information Activities and Public Relations
of the Kyiv National University of Culture and Arts (Kyiv, Ukraine)*

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-5729-1017>

Radion Shepelev

*Student of the Olexandria Professional College of Culture and Arts;
scientific supervisor – O. M. Yanchukov, lecturer at the Department of Fundamental and
Professionally Oriented Disciplines of the Olexandria Professional College of Culture and Arts
(Olexandria, Ukraine)*

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0606-7420>

© Янчуков О., Шепелєв Р., 2025.

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ БЕНЧМАРКІНГУ В РОБОТІ УКРАЇНСЬКИХ БІБЛІОТЕК

Анотація. Проаналізовано особливості впровадження інструментів бенчмаркінгу в діяльність сучасних українських бібліотек у контексті цифрової трансформації, культурної стратегії та потреб суспільства. Досліджено роль бібліотек як соціокомунікаційних систем в умовах війни та євроінтеграційних процесів. Розкрито сутність бенчмаркінгу як методології порівняльного аналізу та адаптації кращих бібліотечних практик у формуванні цифрових сервісів, електронних ресурсів і клієнтоорієнтованих стратегій. Виокремлено

основні внутрішні та зовнішні чинники розвитку бібліотечно-інформаційного потенціалу та визначено ключові перспективи застосування бенчмаркінгу як інструменту модернізації бібліотечної системи в умовах цифрової доби.

Ключові слова: *бенчмаркінг, бібліотека, цифрові ресурси, бібліотечно-інформаційний потенціал, соціокультурна функція, інновації, електронні сервіси.*

У XXI ст. українська культура продовжує розвиватися у контексті (лат. contextus – тісний зв'язок) основних тенденцій сучасності: з одного боку, національна культура тяжіє до своїх столітніх традицій, а з іншого, – віддзеркалює реальне життя. І сьогодні ми дванадцятий рік живемо в умовах несправедливої загарбницької війни, в якій національна культура функціонує та еволюціонує. Адже, як слушно акцентує О. В. Карпенко, «доля мистецтва не лише відображати ці глобальні зміни, свідками яких ми стали, а й вести за собою суспільство, консолідувати, стверджувати вічні цінності та ідеали людства, національні основи і вести до перемоги» [Карпенко, 2022, с. 131].

Багаторівневність і дієвість національної культури як інноваційної екосистеми забезпечує також такий базовий соціокультурний інститут, як бібліотека. Унікальна за своєю місією бібліотека завжди була зорієнтована на збереження духовних цінностей та матеріальних надбань. У фондах українських бібліотек сьогодні зберігаються рукописні книги з XI ст. та історичні документи з XVI ст., зокрема у найбільшій бібліотеці держави – Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського – пам'ятка писемної культури світового рівня «Київські глаголичні листки» (X ст.). І чільне двоєдине завдання інформаційно-бібліотечної сфери в умовах російсько-української війни – зберегти їх для нащадків та популяризувати всупереч московитській пропаганді, котра знищує все українське та претендує на нашу історію.

Швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та активне їх запровадження в українську бібліотечну практику спричинили трансформації у місії та візії бібліотечних установ цифрової ери. Як відкрита соціокомунікаційна система сучасна бібліотека стає провайдером 24/7 для віддаленого користувача у глобалізованому світі інформації. Задля ефективної реалізації соціальної ролі бібліотекам необхідно впроваджувати актуальні розробки менеджменту та маркетингу, що базуються на процесному підході, але адаптовані до

стратегічних завдань бібліотечних установ. Використання таких вже традиційних форм соціокультурної роботи у бібліотеці, як віртуальні екскурсії та виставки різними мовами, роблять доступними та відкритими для огляду користувачам рідкісні книги та документи з фондів книгозбірень, зрештою як і самі історичні будівлі, в яких вони функціонують.

У тісному зв'язку із запитамі суспільства на українську ідентифікацію та потребами користувачів у задоволенні своїх інформаційно-знанневих, культурно-освітніх, духовно-просвітницьких тощо потреб великі книгозбірні проєктують діяльність на широкий клієнтський ряд, створюючи інноваційну екосистему, зорієнтовану на взаємозв'язок та взаємовплив структурно-функціональних елементів в умовах євроінтеграційних процесів України на загальноцивілізаційному базисі (*грец.* βάσις – основа) світової культури. А. Ржеуський [Ржеуський, 2023, с. 13] наголошує, що на сьогодні в українському бібліотекознавстві відсутні комплексні дослідження з означеної проблематики, що значно актуалізує обрану тему.

Поняття «бенчмаркінг у бібліотечній справі» (*англ.* Benchmarking) ми розуміємо як цілеспрямований процес виявлення найкращих досягнень у бібліотечній практиці з формування цифрових ресурсів власної генерації, створення електронних сервісів та актуальних бібліотечних продуктів й адаптації їх у власну діяльність зі зміною напрямів, розширенням завдань та оптимізацією наявних функцій. А. Ржеуський та Н. Кунанець [Ржеуський, Кунанець, 2023] трактують бенчмаркінг у бібліотечній справі як порівняльний аналіз послуг книгозбірень та їхніх електронних інформаційних ресурсів, тобто звужують до дефінування функціонального бенчмаркінгу.

Вивчення переваг та впровадження у чинну бібліотечну практику цього методу маркетингу дозволить виявити еталонні бібліотечні продукти, з'ясувати найбільш виграшні інформаційні ресурси, ідентифікувати оптимальні клієнтоорієнтовані стратегії в українській бібліотечно-інформаційній сфері як базису соціокультурних трансформацій сучасного суспільства.

З урахуванням методу бенчмаркінгу варто виокремити ключові перспективні складники розвитку українського бібліотечно-інформаційного потенціалу, що включає органічне поєднання внутрішніх (бібліотеку як надійну екосистему для опанування нових знань, сприятливе середовище продукування інноваційних ідей та творчості, доброзичливий простір для соціальних комунікацій тощо) і зовнішніх компонентів. На думку Г. Колоскової, саме «інформаційна інфраструктура є головним елементом бібліотечно-інформаційного потенціалу», на продуктивну реалізацію якого визначальним чином впливають виважена державна культурна політика та дієва чинна нормативно правова база, гідне фінансування і сучасне матеріально-технічне забезпечення, позитивний репутаційний капітал та оптимальні іміджеві стратегії книгозбірень через мультимедійний контент засобів масової інформації (державного та регіонального рівнів) та соціальних мереж [Колоскова, 2021]. Системний моніторинг традиційних та електронних інформаційних ресурсів бібліотек у поєднанні з цифровими сервісами, конгломерат яких становить загальний бібліотечно-інформаційний потенціал, є ключовою засадою методу бенчмаркінгу у бібліотечній справі.

Отже, завдяки застосуванню методу бенчмаркінгу у бібліотечній справі здійснюється цілеспрямоване виявлення найкращих досягнень у бібліотечній практиці з формування цифрових ресурсів власної генерації, створення електронних сервісів та актуальних бібліотечних продуктів та адаптації їх у власну діяльність зі зміною напрямів, розширенням завдань та оптимізацією наявних функцій. Ключовою засадою бібліотечного бенчмаркінгу є системний моніторинг традиційних та електронних інформаційних ресурсів бібліотек у поєднанні з цифровими сервісами, конгломерат яких становить загальний бібліотечно-інформаційний потенціал окремого регіону чи країни загалом. Упровадження у бібліотечну практику апробованих інноваційних методів і форм діяльності та кращого досвіду позитивно впливає на організацію бібліотечно-інформаційного виробництва, інтенсифікує управління бібліотекою як системою

відкритого типу, уможлиблює поступ у духовній сфері та зміцнює позиції національної культури у консолідованому цифровому просторі.

Список використаних джерел

1. Карпенко О. В. Аналіз основних тенденцій сучасного українського живопису воєнного часу та мистецькі паралелі. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2022. № 2. С. 127–134.
2. Колоскова Г. В. Бібліотечно-інформаційний потенціал м. Дніпро: сучасний стан та перспективи розвитку. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 2021. № 3(31). DOI:10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7670
3. Ржеуський А. Бенчмаркінг дистанційних послуг бібліотек університетів України. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. Том 19. № 1. С. 12–19. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2023.276759>
4. Ржеуський А. В., Кунанець Н. Е. Бенчмаркінг електронних інформаційних ресурсів бібліотек закладів вищої освіти України. *Вісник Харківської державної академії керівних кадрів культури*. 2023. № 63. С. 140–150. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.063.101>

The Use of Benchmarking Tools in the Work of Ukrainian Libraries

Abstract. *The paper analyzes the application of benchmarking tools in the activities of Ukrainian libraries in the context of digital transformation, cultural development, and social needs. It examines libraries as sociocommunicative systems functioning during wartime and in the broader framework of European integration. Benchmarking is presented as a methodology for identifying and adapting best practices in the creation of digital resources, electronic services, and user-centered strategies. The study outlines the internal and external factors influencing library and information potential and highlights key prospects for using benchmarking as a modernization tool for the library system in the digital age.*

Keywords: *benchmarking, library, digital resources, library and information potential, sociocultural function, innovation, electronic services*